Η μορφωτική σημασία της Τέχνης - Περικλής Παυλίδης (video)

Η τέχνη έχει εγγενώς μορφωτική σημασία. Προέκυψε ιστορικά από τη συνειδητοποίηση εκ μέρους των ανθρώπων ότι τα αποτελέσματα της εργασίας τους, εκτός από αξίες χρήσης, αποτελούν έκφραση του εσωτερικού τους κόσμου και των ικανοτήτων τους. Έτσι η τέχνη αναπτύχθηκε ως ανταπόκριση στην ανάγκη αποκάλυψης του ψυχισμού, εξάσκησης και απόλαυσης της δημιουργικότητας, εν είδει αυτοσκοπού.

Η καλλιτεχνική δραστηριότητα αφορά τον σχηματισμό και την εξωτερίκευση με ποικίλους τρόπους αισθητικών μορφών, οι οποίες διεγείρουν πρωτίστως τα συναισθήματά μας, προκαλούν συγκινήσεις, προσφέρουν συναισθηματική ικανοποίηση. Γι' αυτό και η τέχνη αποτελεί προνομιακό πεδίο καλλιέργειας της ικανότητας συναισθηματικής έκφρασης και επικοινωνίας.

Κινητοποιώντας συναισθηματικά τον άνθρωπο, η τέχνη επηρεάζει, συνάμα, αποφασιστικά το έργο της νόησης. Διαμέσου της συγκίνησης μας αποσπά από τα μικρά ζητήματα της ατομικής ζωής και τις συνήθειες της καθημερινότητας, εστιάζοντας την προσοχή στα σημαντικά και κρίσιμα θέματα της ανθρώπινης κατάστασης. Κατ' αυτόν τον τρόπο η τέχνη λειτουργεί ως κινητήριος και προσανατολιστική δύναμη της νόησης, ενώ συμβάλλει στον κριτικό στοχασμό της κοινωνικής πραγματικότητας, των σχέσεων, ζητημάτων και διακυβευμάτων που τη διακρίνουν.

Εκτός όμως από αντανάκλαση της υπάρχουσας πραγματικότητας, η τέχνη συνιστά και δημιουργία νέας, αποτελώντας πεδίο εξάσκησης της φαντασίας. Το καλλιτεχνικό έργο –σε συνάρτηση με την δεξιοτεχνία του δημιουργού– εισάγοντάς μας σε έναν νέο, φανταστικό κόσμο, μας βοηθά να βιώσουμε ποικίλες ανθρώπινες στιγμές, περισσότερο ή λιγότερο πιθανές, να δοκιμάσουμε τους εαυτούς μας μέσα σε αυτές, να πάρουμε θέση απέναντί τους, αυξάνοντας ουσιαστικά την εμπειρία μας, χωρίς όμως να χρειαστεί να τις ζήσουμε πραγματικά.
Αξιοποιώντας τη φαντασία η τέχνη μας επιτρέπει να ανιχνεύουμε διαφορετικές-εναλλακτικές εκδοχές του βίου μας, να σκιαγραφούμε όψεις του ιδεώδους, να βλέπουμε τον άνθρωπο όχι μόνο όπως είναι, αλλά και όπως θα μπορούσε να είναι.

Διαμέσου του κριτικού και ουτοπικού στοιχείου της και σε συνάρτηση με τη συγκινησιακή φόρτιση που προκαλεί, η τέχνη προετοιμάζει και υποστηρίζει την πρακτική δραστηριότητα των ανθρώπων, στέκεται πολύτιμος αρωγός σε κάθε εγχείρημα και αγώνα που αφορά την αλλαγή της ανθρώπινης κατάστασης.

Εν τέλει, η τέχνη συμμετέχει ουσιωδώς στη διαμόρφωση του ανθρώπου ως υποκειμένου της κοινωνικής ζωής, ικανού να συναισθάνεται τους άλλους, να συνδέεται μαζί τους, να σκέπτεται, να φαντάζεται και να διαμορφώνει ενεργητικά τις συνθήκες ύπαρξής του.

Το κείμενο αποτελεί ευσύνοπτη παρουσίαση της ομιλίας που έγινε στο πλαίσιο του Εικαστικού-Παιδαγωγικού Σεμιναρίου της Ένωσης Εκπαιδευτικών Εικαστικών Μαθημάτων με τίτλο "Οι εικαστικές
τέχνες για το σχολείο και τον κόσμο μας" στην Παιδαγωγική Σχολή
Α.Π.Θ. 19-21/03/2026

https://youtu.be/OQnSRc9AEaY